

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 35

Заснований в 1996 році

Рівне – 2006

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я В З А К Л А Д А Х О С В І Т И :
Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету.
Випуск 35. — Рівне: РДГУ, 2006. — 196 с.**

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем дидактики вищої освіти, історії педагогіки, теорії і методики виховання та розвитку учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, практичних працівників освіти, керівників загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Хом'як Іван Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Левківський Михайло Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Житомирський державний педагогічний університет ім. Івана Франка);

Лисенко Неля Василівна – доктор педагогічних наук, професор (Прикарпатський державний педагогічний університет ім. В. Стефаніка);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мітюров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет)/

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол №4 від 24.11.2006 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 6.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2006

УДК: 159.955 – 057.874

Н. М. СІРАНЧУК

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ПРОВЕДЕННЯ ФАСИЛІТОВАНОЇ ДИСКУСІЇ ЯК МЕТОДУ РОЗВИТКУ ОБРАЗНОГО МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Резюме. У статті обґрунтована доцільність використання методу фасилітованої дискусії для розвитку образного мовлення молодших школярів. Аналізується методика використання цього методу на уроках української мови в початкових класах.

Ключові слова: фасилітована дискусія, образне мовлення, образномовленнєві вміння.

Важливим завданням педагогічних навчальних закладів є підготовка студентів до впровадження нових технологій навчального й виховного процесу у майбутній професійній діяльності.

В умовах сьогодення зростає потреба виховання культури мовлення вчителів та учнів. Із цією метою зміст шкільної освіти, відповідно до етнокультурознавчого компонента, має спрямовуватись на здійснення естетичного впливу засобами української мови як навчального предмета, одним із шляхів реалізації якого є ознайомлення з характерними якістьми української мови, з багатством, мелодійністю, образністю [4, 18]. Саме з означених позицій визріла необхідність цілеспрямованої, систематичної роботи з розвитку образного мовлення молодших школярів, що становить показник якісного мовлення і є невід'ємною складовою виховання культури мовлення.

У 60-90-х роках було виконано ряд дисертаційних досліджень (М.С.Вашуленко, Л.О.Варзацька, Л.Д.Нечай, Л.О.Кутенко, Т.Ф.Потоцька, В.І.Бадер, В.О.Собко, Л.Б.Попова, Н.А.Гац, Н.І.Лазаренко, Л.М.Міненко, З.О.Захарчук), присвячених питанням розвитку мовлення молодших школярів. Робилися спроби знайти ефективні шляхи навчання учнів, цілеспрямовано використовувати мовні засоби у власних висловлюваннях шляхом засвоєння елементарних текстологічних відомостей. Однак вивчення й аналіз науково-методичної літератури засвідчує недостатність уваги до розвитку образного мовлення школярів. Досі немає спеціальних наукових досліджень, присвячених розвитку образного мовлення учнів початкових класів. Відсутні розробки теоретичних засад розвитку образного мовлення, необхідне вирішення з позицій психології, психолінгвістики, лінгводидактики питань, що стосуються обсягу й структури змісту навчання, методики формування образномовленнєвих умінь і навичок учнів початкових класів.

Дослідження питання розвитку образного мовлення молодших школярів спонукало до визначення ефективних технологій розвитку образного мовлення учнів. У даній статті ми розглянемо результати використання методу фасилітованої дискусії на уроках української мови в початкових класах.

Мета статті – пошук можливих шляхів розвитку образного мовлення молодших школярів.

Виходячи з того, що саме мова викликає взаємодію сприйняття і мислення, особливу увагу приділяємо словесному вираженню того, що бачить дитина. Оскільки проговорювання того, що ми бачимо, дисциплінує, уточнює інтуїтивно відчутий смисл, робить його усвідомленим, ми вважаємо за необхідне застосувати специфічний метод організації навчальної діяльності – метод *фасилітованої дискусії*. Його назва походить від англійського *facilitate* – полегшувати, сприяти, допомагати. Означений метод багато в чому сприяє розвитку розуміння зорового образу. Фасилітована дискусія являє собою колективне обговорення об'єкта, що спостерігається (витвору живопису, природного явища і т.д.), яке спирається на певну послідовність запитань, що ставляться вчителем у відповідності до особливостей розвитку візуального мислення і техніки перефразування думки дитини.

Під візуальним мисленням (Р.Арнхейм, В.П.Зінченко) розуміють – мислення з постійною опорою на зоровий образ [1; 5]. Це дозволяє конкретизувати і уточнити думки. Груповий ефект створює атмосферу емоційного комфорту, в якій дитина починає відчувати причетність до загальної справи.

У ході колективного обговорення починає діяти принцип інформаційного доповнення: думка одного слугує стимулом для думки іншого, діти допомагають один одному глибше вдивитись в картину. Система запитань, на яких будується обговорення, будуються у відповідності з особливостями розвитку візуального мислення. Так, обговорення починається з запитань: „Що ви тут бачите?” „А що ще, крім цього?”, які змушують розглядати картину детально і стимулюють *етап сприйняття*, де діти в основному перераховують деталі картини. Після чого запитання ускладнюються, вимагають поглибленого, вдумливого розглядання і спонукають учнів виражати власну думку, давати інтерпретації на основі особистих асоціацій. („Як ви гадаєте, хто це?”, „Де це відбувається?”, „Що відбувається?”, „Коли?” і т.п.) Отже, запитання „Що відбувається на цій картині?” спонукає не просто спостерігати, а знаходити зв'язок між зображеними предметами, персонажами, розповідати про сюжет твору, виражати свою думку і давати власні інтерпретації. Запитання: „Де це відбувається?”, „Коли це могло відбуватися?” звертають увагу не тільки на пози, жести, міміку персонажів, але й на одяг, характер інтер'єрів, пейзажів, особливості зображених будівель, нюанси освітлення і т.п. Поступово, в процесі розвитку візуального мислення у дітей, з'являються запитання, відповіді, якими передбачається створення змістовно-образного узагальнення, розвиненої образної креативності, варіативності мислення: „Про що могли говорити ці люди?”, „Про що людина думає?”, „За допомогою чого художнику вдалось передати такий настрій?”, „Що відчуває ця людина?”, „Що ви відчуваєте, дивлячись на цю картину?”, „Як може називатись ця картина?” і т.п. [6, 88]

Щоб навчити дітей обґрунтовувати свої судження, доцільно використовувати спеціальне запитання: „Що ти тут бачиш такого, що дозволяє тобі так говорити?” Воно відрізняється від запитання „Чому ти так думаєш?” тим, що дозволяє утримувати постійний зв'язок між сприйнятими зоровими образами і думками, що з'являються в голові дитини.

Для проведення такої дискусії педагогу потрібно зайняти іншу професійну позицію – позицію фасилітатора – людини, що полегшує процес сприйняття. Таку позицію вчителя можна охарактеризувати терміном „спрямовуюча участь”. Вчитель-фасилітатор створює на уроці атмосферу навчальної співпраці, психологічної безпеки. Він не нав'язує свої думки відносно об'єкта сприйняття, не оцінює відповіді дітей, ні словом, ні поглядом не виражає схвалення чи засудження (всі відповіді дітей при розгляді картини є цінними). Внаслідок діти не побоюються висловлювати свою точку зору, зникає страх оцінки і побоювання зробити помилку (сказати не правильно, не те, що думає вчитель), активізується пізнавальна діяльність молодших школярів [6, 89].

У молодших школярів, що навчалися висловлюватись у відповідності з розглянутим, до кінця експериментального навчання рівень вживання в мовленні виразників образності таких, як епітети, багатозначні слова, розгалуження синонімічних низок, метафори, фразеологізми, порівняння, зафіксовано у два рази вищі, ніж у ровесників, що займались в умовах традиційної системи навчання, значно зросла аргументованість мовлення. Ілюструванням цього можуть слугувати розповіді дітей за картиною М.І.Кривенка „Іхав козак на війноньку”. Учням було надано наступну інструкцію: „Розглянь уважно картину. Щоб ти розповів про неї людині, яка ніколи її не бачила?”

Розповідь учениці експериментального класу Олі М.: „На картині – гарна дівчина. Вона, напевне, випроводжає когось на війну, бо пильно вглядається в далечинь, де зображені військові, козаки, що від'їжджають. (Пауза) Це близька їй людина – батько, брат або коханий, адже її обличчя дуже сумне, зажурене, можливо, вона навіть плакала. Напевне, дівчина помахала на прощання козаку хустиною, яку вона ледве втримує у руках. Бій буде запеклим: в далечині в морі вже щось палає. Це все відбувається давно, бо зараз так не одягаються...”

Розповідь учениці контрольного класу Настуні В.: „Дівчина проводжає козаків на війну. Вона дуже сумна і тримає у руках хустину.”

Оскільки поняття „образність”, „образне мовлення” вчені розглядають в контексті акцентування на мовних засобах, що використовуються в будь-якому художньому тексті (В.В.Виноградов, Г.О.Винокур, І.Р.Гальперін, Б.М.Головін, О.І.Єфимов, Г.П.Коваль, Л.О.Новиков, О.І.Федоров, З.Франко та ін.), то ми застосовували фасилітовану дискусію з опорою на картину та запропоновану образну лексику (засоби образності). Наведемо приклад такого застосування за ілюстрацією „Калина весною”.

- Що ви тут бачите? (Куц каліни.) Як ви гадаєте, коли це відбувається? (Весною) Що дозволяє вам так говорити? (Калина цвіте гарним білим цвітом) На що схожа каліна? З чим (ким) її можна порівняти? Запишіть свої асоціації на чернетку. Якби ця каліна була живою істотою, що б вона мала відчувати? Що ви відчуваєте, дивлячись на цю картину?

Провівши дискусію за картиною і записавши на чернетку асоціативно утворені порівняння і метафори, експериментатор пропонує опорний план твору з елементами опису: Яка це рослина? Де вона любить рости? Яка каліна весною? Яка вона восени і взимку? За що люди люблять і шанують каліну?

Наводимо далі розповідь учениці ЕК Олі М.:

„Калина - невисокий куц. Вона росте на вологих місцях у лісі, в лузі. Українці садять каліну біля хати.

Навесні вона, немов наречена, вирає своїм білим, пишним вбранням у проміннях сонця. Восени важкі калінові кетяги, наче ліхтарики, виблискують світлом і теплом цілющих ягід. Взимку куц каліни схожий на яскраво-червону троянду на білому вбранні Зими-чарівниці. Калину здавна шанують і люблять люди за її красу та лікувальні властивості.

Калина стала символом нашої Батьківщини.”

Для порівняння наведемо розповідь учениці КК, яка навчалась за традиційною методикою Надії В.:

„Калина – це невисокий, але пишний куц. Вона росте на вологих місцях у лісі, в лузі. Садять каліну і біля хати.

Весною вона цвіте білим цвітом. Восени грона каліни стають червоними. Ягоди наливаються соком. Взимку куц каліни особливо гарний. Кругом біліє сніг, а червоні кетяги палахкотять, як ліхтарики.

Каліну здавна шанують і люблять люди за її красу і лікувальні властивості.”

Щоб з'ясувати місце і значення образного компонента в мовленні учнів 2-4 класів, ми визначили критерії та показники образного мовлення:

1. Співвідношення реальності до креативної образності мовлення.

- Інтерпретація образів, словесне оживлення асоціацій (словесне малювання).

- Актуалізація уяви та фантазії.

- Оригінальність творення образів та виправданість їх ситуацією.

2. Насиченість тексту лінгвістичними та літературознавчими виразниками образності .

- Наявність лексико-семантичних та синтаксичних виразників образності.

- Вживаність тропів та деяких стилістичних фігур.

- Задіяність фонетико-словотворчих виразників образності (префікси та суфікси з емоційним забарвленням, частково) .

3. Емоційно-інтонаційна виразність тексту.

- Емоційна експресивність висловлювання.
- Наявність симпрактичних елементів.
- Інтонаційна виразність.

4. Зв'язність висловлювання.

- Аргументованість суджень, повнота і глибина розкриття теми.
- Послідовність викладу тексту, його тематична єдність.
- Насиченість тексту синтаксичними одиницями різних рівнів.

За наслідками аналізу констатувальних завдань виявились основні рівні (високий, достатній, середній, низький) сформованості в учнів 2-4 класів умінь застосовувати в мовленні виразники образності.

Високий рівень – учень вправно будує текст, зміст якого відповідає темі, заголовку; у тексті розкрито головну думку, наявні зачин, основна частина і кінцівка; твір написано за планом, складові частини тексту виділено абзацами; будова речень граматично правильна, між реченнями є логічні зв'язки; слова дібрано залежно від мети висловлювання; допущено 1-2 помилки у побудові речень або вживанні слів; немає орфографічних і пунктуаційних помилок на вивчені правила; мова висловлювань багата виразниками образності, інтонаційно-виразна.

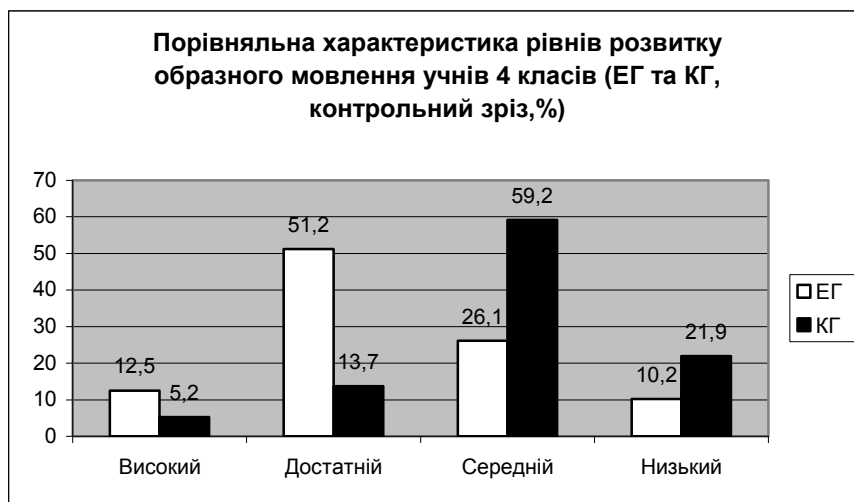
Достатній рівень – учень досить вправно будує текст, розкриває його головну думку і загальний зміст; у тексті наявні всі складові частини, але допущено 3-5 помилок (орфографічних, пунктуаційних, у будові речень і вживанні слів); у висловлюваннях використовуються виразники образності, однак використання метафор та фразеологізмів викликає певні труднощі, вони або відсутні, або поодинокі.

Середній рівень – школяр будує текст, який відзначається певною зв'язністю, але збіднений змістом; у роботі наявні відхилення від авторського тексту (переказ) або від теми (твір); неповно розкрито головну думку, є недоліки в структурі тексту (відхилення від плану, відсутні зачин або кінцівка); допущено 6-8 помилок (орфографічних, пунктуаційних, у будові речень, у зв'язках між ними або вживанні слів); образномовленнева лексика складає близько 10проц. загальної кількості слів у висловлюванні; інтонаційна виразність висловлювань не завжди відповідає загальному задуму.

Низький рівень – учень будує лише окремі речення або переказує окремі фрагменти змісту, що не утворюють зв'язного тексту; припускається 9-11 помилок (орфографічних, пунктуаційних, у будові речень і вживанні слів); образномовленнева лексика складає менше 10проц. загальної кількості слів у висловлюванні.

Зіставлення результатів сформованості в учнів експериментальних і контрольних класів образномовленневих умінь і навичок представлено в гістограмі, з якої видно, що значно вищого рівня розвитку образномовленневих умінь і навичок досягли учні ЕГ, ніж КГ (12,5проц. проти 5,2проц.). Достатній рівень мають 51,2проц. учнів ЕГ проти 13,7проц. КГ. Середній рівень – 26,1проц. учнів ЕГ проти 59,2проц. КГ, низький рівень відповідно 10,2проц. і 21,9проц. КГ.

Гістограма 1.

Отже, результати зрізів свідчать, що учні експериментальних класів мають вищий розвиток образномовленневих умінь, ніж контрольних. Це доводить доцільність та ефективність запропонованої методики роботи з розвитку образного мовлення молодших школярів.

Висновки. Дослідний експеримент засвідчив доцільність застосування методу фасилітованої дискусії у технології формування образномовленневих умінь і навичок. Цей метод спрямований на передачу з внутрішнього мовлення за допомогою асоціації, образного мислення та техніки перефразування думки дитини у зовнішнє мовлення образного потенціалу слова, який за допомогою запитань експериментатора перетворюється в увиразнене виразниками образне мовлення. Описаний метод сприяє розвитку вмінь обґрунтовувати свої судження й доречно використовувати у мовленні виразники образності, формує комунікативну компетенцію учнів початкових класів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арнхейм Р. Новые очерки по психологии искусства. – М.: Наука, 1976. – 154с.
2. Арнхейм Р. Искусство и визуальное восприятие. – М.: Наука, 1974. – 138с.
3. Аругюнова Н.Д. Образ (опыт концептуального анализа) // Референция и проблемы текстообразования. – М.: Наука, 1986.– 121с.
4. Державна національна програма „Освіта” (Україна ХХІ століття) – Київ: Райдуга, 1994. – 4 с.
5. Зинченко В.П. Творчество понимания // Психологическая наука и образование. – 1998. – №4. – С.34-37.
6. Молодцова Н.Г. Развитие у младших школьников способности понимать смысл зрительного образа // Нач. шк. – 2004. -№2. – С.87-89.

Сиранчук Н.М. Фасилитированная дискуссия как метод развития образной речи младших школьников.

Резюме. В статье рассматривается фасилитированная дискуссия как метод развития образной речи младших школьников. Анализируется методика использования этого метода на уроках украинского языка в начальной школе.

Ключевые слова: фасилитированная дискуссия, образная речь, образноречевые умения.

Siranchuk N. Facilitative discussion as the method of the figurative speech development of junior schoolchildren.

Summary. In the article we considered the facilitative discussion as method of the figurative speech development of junior schoolchildren. The usage of this method is analyzed on the lessons of the Ukrainian language in primary school.

Key words: facilitative discussion, figurative speech, figurative speech skills.

Одержано редакцією 23.10.2006.

УДК: 378.14

С.М. ШЕВЧЕНКО, В. В. БАРКОВСЬКИЙ

ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ЧЕРЕЗ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРИКЛАДНИХ ЗАДАЧ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ

Резюме. У статті підкреслюється значення навчально-пізнавальної компетенції студентів технічних ВНЗ в умовах кредитно-модульного навчання і пропонуються основні етапи її формування засобами вищої математики.

Ключові слова: компетентність, самоосвіта, міжпредметний зв'язок, прикладні задачі, застосування вивченого матеріалу.

Сучасний період розвитку України чітко визнав необхідність оновлення пріоритетів в області освіти як вирішального фактору формування інтелектуальних ресурсів суспільства, забезпечення його безпеки і стійкого функціонування. У Національній доктрині розвитку освіти України в ХХІ столітті підкреслюється: «Мета державної політики щодо розвитку освіти полягає у створенні умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, вихованні покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя...» [2]

Питання про важливість самоосвіти вивчалось багатьма відомими психологами і педагогами як у минулому, так і зараз (А.Дістервег, Я.А.Коменський, В.О.Сухомлинський, Ж.Ж.Руссо, І.Г.Гердер, Д.Дьюї, В.К.Буряк, В.А.Козаков, П.І.Підкасистий та інші).

Однак названа проблема залишається актуальною і нині, оскільки вимоги до сучасного спеціаліста будь-якої галузі постійно підвищуються.

А знань, одержаних у вищій школі, для самостійного життя недостатньо. Тому така ситуація зумовила необхідність проведення наукової дискусії країн Євросоюзу та ОЕСД, на якій було досягнуто, що освіта третього тисячоліття має базуватись на засадах компетентнісного підходу. Компетентність розглядається як:

- а) інтегрований результат освіти;
- б) на відміну від функціональної грамотності дозволяє розв'язувати цілий клас задач;
- в) на відміну від навичок є усвідомленою (передбачає стан визначення мети);
- г) на відміну від уміння є здатною до перенесення (пов'язана з цілим класом предметів впливу), удосконалюється не шляхом автоматизації та перетворення на навички, а шляхом інтеграції з іншими компетенціями: через усвідомлення загальної основи діяльності зростає компетентність;
- д) на відміну від знання існує у формі діяльності (реальної чи мисленнєвої), а не інформації про неї [6].

Запропоновано навіть формулу компетентності [7], складовими формули передбачаються:

- 1) знання, але не просто теоретичні факти, а інформація, яка постійно змінюється, яку потрібно швидко знайти, проаналізувати, систематизувати, перевести у досвід власної діяльності;
- 2) уміння застосовувати це знання у конкретній ситуації;
- 3) самооцінка, самоконтроль діяльності.

Ця формула логічно може бути вираженою таким чином:

ЗМІСТ

Постоловський Р.М. Передмова	3
Частина І. Інноваційні технології реалізації навчального процесу у вищих навчальних закладах	4
<i>Артемчук Г.І., Спіцин Є.С.</i> Деякі проблеми реалізації кредитно-модульної системи організації навчального процесу в університеті.....	4
<i>Берека В.Є.</i> Педагогічна практика – невід’ємна складова підготовки майбутнього керівника освітнього закладу.	7
<i>Бричок Б.П.</i> . Модернізація освітнього процесу на основі концентрованого підходу.....	15
<i>Вихрущ В.О., Решетуха Л.Г.</i> До проблеми контрольно-оцінної діяльності у педагогічному вищому навчальному закладі	18
<i>Ємельянова Д.В.</i> До питання організації самостійної роботи студентів в умовах кредитно-модульного навчання.....	20
<i>Янциур М. С.</i> Підготовка майбутніх вчителів до професійної орієнтації учнів у кредитно-модульній системі організації навчального процесу.....	23
<i>Мамчич О.Б.</i> Педагогічна інноватика використання модульної системи у вищій школі.....	29
<i>Петриненко Л.О.</i> Диференціація підготовки майбутніх вчителів-початківців до інноваційної діяльності	33
<i>Шевців З.М.</i> Соціально-педагогічна діяльність як навчальний предмет.....	35
<i>Яцук І.П.</i> Особливості особистісно-орієнтованої професійної підготовки майбутнього вчителя.....	38
<i>Машкіна Л.А.</i> Методологічні засади впровадження інноваційних технологій у вищих навчальних закладах.....	42
<i>Баркасі В.В.</i> Використання можливостей новітніх інформаційних технологій навчання для підвищення рівня інформаційної культури майбутніх вчителів іноземних мов	47
<i>Варич О. С., Сингаївський Д. В.</i> .Розвиток технічного мислення майбутніх вчителів трудового навчання з використанням новітніх інформаційних технологій	51
<i>Кочубей А.В.</i> Формування трудової культури майбутніх інженерів у вищому навчальному закладі засобами народознавства.....	55
<i>Бойчук Ю.Д., Марциновський В.П., Зуб. О.В., Калініна О.В.</i> Сучасні педагогічні технології при викладанні курсу „Основи екології” у вищому педагогічному навчальному закладі	59
<i>Джаман Т.В.</i> Рефлексія професійного становлення соціальних педагогів як інноваційна технологія реалізації навчального процесу.....	65
<i>Комар Т.В.</i> Деякі проблеми професійного становлення студентів гуманітарно-педагогічного факультету	67
<i>Криловець М.Г.</i> Інноваційні технології фахової підготовки майбутніх учителів географії.....	70
<i>Тепла О.Н.</i> Формування від повідальності у процесі фахової підготовки студентів аграрних вищих навчальних закладів	72
<i>Ніконенко І.С.</i> До питання компетентнісного підходу до навчання у вищій школі	74
<i>Перець О.М.</i> Сутність професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів	80
<i>Павленко О.В.</i> Шляхи фасилітації процесу інтеракції в системі „Здорова дитина – дитина з особливими потребами”	83
<i>Сілков В.В., Сілкова Е.О.</i> До питання про структуру та функції методико-математичної підготовки вчителів початкових класів в умовах кредитно модульної системи організації навчального процесу	85
<i>Суржук Т.Б.</i> Пошук ефективних способів керівництва навчальним процесом індивідуально-диференційованого спрямування.....	88
<i>Яременко О.О.</i> Технології проблемного навчання на уроках іноземної мови для студентів педагогічних вузів	92
<i>Временко М.В., Грабовська Т.О.</i> Формування гендерної компетенції студентів: когнітивний аспект.	95
<i>Бричок С.Б.</i> Інтерактивна лекція у викладанні курсу „Історія педагогіки”	99

<i>Боровець О.В.</i> Проблемне навчання як технологія професійної підготовки педагога	103
<i>Ващук Т.І.</i> Функціонування навчально-наукового педагогічного комплексу.....	105
<i>Голік Л.О.</i> Концептуальні засади полікультурного виховання.....	107
<i>Гуцал Л.А.</i> Формування творчої особистості майбутнього педагога в процесі професійної підготовки.....	110
<i>Філіпп'єва О.А.</i> Стан підготовки майбутніх учителів початкових класів до валеологічного виховання учнів.....	113
Частина II. Педагогічні та освітні технології у традиційному та інноваційному вимірах.....	118
<i>Грицай Н.Б.</i> Система підготовки студентів вищих навчальних закладів до проведення про проведення позакласної роботи з біології в загальноосвітній школі.....	118
<i>Березовський П.П.</i> Тести: Панацея чи опіум? (до проблеми переваг і недоліків тестового оцінювання)	123
<i>Берестецька Н.В.</i> Формування мотивації у курсантів-прикордонників як шлях підвищення їхньої навчально-професійної підготовки у військових вищих навчальних закладів.....	126
<i>Давнюк С.А.</i> Активізація професійної лінгвістичної компетенції студентів на матеріалі синтаксису.....	131
<i>Загайкевич Л.В.</i> Застосування знань фундаментальних наук при вивченні образотворчого мистецтва у вищих педагогічних закладах.....	133
<i>Захарчук З.А.</i> До питання про способи керівництва навчальним процесом оволодіння виразним читанням.....	137
<i>Зиль І.П.</i> Психолого-педагогічні аспекти формування екологічної свідомості учнів основної школи.....	141
<i>Лелюх Ю.В.</i> Готовність майбутніх вчителів до формування мовленнєвої компетенції учнів на уроках читання.....	144
<i>Матіяш В.В., Ковальчук Л.І.</i> Технологічні засади вивчення курсу „Загальні основи педагогіки” в умовах кредитно-модульної системи.....	148
<i>Мороз Л.В., Дохненко Н.Р., Самолюк І.В.</i> Формування навичок читання на початковому етапі навчання іноземній мові у вищому навчальному закладі.....	150
<i>Петренко О.Б.</i> Технологія викладання гендерних курсів у вищій школі.....	153
<i>Літвінчук С.Б.</i> Самостійна робота студентів як засіб активізації навчання у вищій школі.....	157
<i>Припула Л.П.</i> Розвиток аграрної освіти в Україні: історичний аспект.....	161
<i>Павелків К.М.</i> Психологічні особливості засвоєння лексичного матеріалу іноземною мовою студентами немовних факультетів вищих навчальних закладів.....	164
<i>Сіранчук Н.М.</i> Формування готовності майбутнього вчителя до проведення фасилітованої дискусії як методу розвитку образного мовлення молодших школярів.....	168
<i>Шевченко С.М., Барковський В.В.</i> Формування навчально-пізнавальної компетенції студентів через розв'язання прикладних задач вищої математики.....	171
<i>Шелюк В.О., Василюк В.М.</i> Гуманізація системи фізичного виховання студентської молоді.....	174
<i>Шоробура І.М.</i> Проектування технологій на уроках географії	176
<i>Шпортун О.М.</i> Народнописенна творчість у формуванні професійної майстерності майбутнього вчителя музики.....	179
<i>Яковичина Т.В.</i> Проблема взаємодії у навчальних закладах Волині (друга пол.ХІХ – поч. ХХ)	185
<i>Яшник С.В.</i> Використання гендерного підходу при вивченні курсу „Психологія управління” у вищих навчальних закладах.....	189
<i>Відомості про авторів</i>	192

Наукове видання

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 35

Заснований у 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Кравчук В.Ю.
Комп'ютерна верстка Варич О.С., Хильчук Т.К.

Здано до набору 15.11.2006 р. Підписано до друку 24.11.2006 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 29,92. Обл. вид. арк. 30,35. Замовлення № 16/1. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 35. — Рівне: РДГУ, 2006. — 196 с.**

ISBN 966 — 7281 — 08 — 6.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем дидактики вищої освіти, історії педагогіки, теорії і методики виховання та розвитку учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, практичних працівників освіти, керівників загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20